

ANAYASA'NIN 83. MADDESİ KARŞISINDA MİLLETVEKİLİ SIFATININ DAVA VE CEZA ZAMANAŞIMININ DURMASINA ETKİSİ

(Influence of the parliament deputy statute on suspension and interruption of statute of limitations related public action and punishment against the 83rd article of Turkish Constitution)

Fahri Gökçen TANER*

ÖZET

Anayasa'nın 83. maddesindeki durma nedeni yalnızca ceza zamanaşımına ilişkindir. Milletvekillerine ilişkin davalarda, dava zamanaşımı ancak TBMM'den dokunulmazlığın kaldırılmasının istenmesi suretiyle durabilmektedir. Fakat milletvekili hakkında soruşturma yapılması ve kamu davası açılması için TBMM'nin dokunulmazlığı kaldırması gerektiği şeklindeki uygulama, bu noktada ciddi sorun yaratmaktadır. Oysa milletvekili hakkında soruşturma yapılmalı ve kamu davası açılmalıdır. Kamu davası açıldıktan sonra dokunulmazlığın kaldırılması talebiyle TBMM'ye başvurularak dava zamanaşımının durdurulması en uygun yol olacaktır.

Anahtar kelimeler: Dava zamanaşımı, Ceza zamanaşımı, İzin, Milletvekili dokunulmazlığı, Dava zamanaşımının durması, Anayasa m. 83.

Abstract

The suspension cause situated in the 83rd article of Turkish Constitution is about exclusively statute of limitations of punishment. In the cases concerning deputies of parliament, statute of limitations (of public action) can be suspended merely by requesting revocation of immunity. At this juncture, the legal practice in the direction of making criminal investigation and starting the prosecution depends on revocation of immunity, causes serious problems. However criminal investigation about deputy must be done and prosecution must be started. After the initiation of prosecution, to make suspend statute of limitations by applying to TGNA, will be the most suitable mean.

Keywords: Statute of limitations, Statute limitations of punishment, Authorization, Legislative immunity, suspension of statute of limitations, 83. Article of Turkish constitution.

* Dr., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

I. GİRİŞ

Anayasa'nın 83. maddesindeki düzenleme dolayısıyla, milletvekili sıfatının dava ve ceza zamaanaşımının durmasını ne şekilde etkilediği konusu öğretilerde ve yargı kararlarında tartışmalıdır. Bu nedenle, bu çalışmada milletvekilliği sıfatının dava ve ceza zamaanaşımının durmasına etkisi konusunda ileri sürülen görüşler ve yargı organlarının kararları üzerinde durulduktan sonra, Anayasa'nın 83/3. maddesindeki düzenlemenin ne şekilde olması gerektiği irdelenecektir.

II. MİLLETVEKİLİ SEÇİLMENİN DAVA VE CEZA ZAMAANAŞIMINI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

A. Ceza Zamaanaşımı Yönünden

Anayasa'nın 83/3. maddesinde “*milletvekili hakkında seçimden önce ya da sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesinin üyelik sıfatının sonuna bırakılacağı*” belirtilmekte ve üyelik süresince zamaanaşımının işlemeyeceği ifade edilmektedir. Söz konusu nedenin ceza zamaanaşımını durdurduğu konusunda öğretilerde görüş birliği vardır.¹

Konuyla ilgili olarak tartışılan husus ise durmanın, hükmün bir durma nedeni olmasından mı yoksa ceza zamaanaşımının başlangıcını gösteren bir neden olmasından mı kaynaklandığıdır. Bazı yazarlar hükmün bir durma nedeni olduğunu savunmaktadırlar.²

¹ Hükmün ceza zamaanaşımını durduran bir neden olduğu yönünde bkz. **ÖNDER, Ayhan**: Ceza Hukuku Genel Hükümler, C. II-III, İstanbul 1992, s. 805; **DÖNMEZER, Sulhi - ERMAN, Sahir**: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C. III, 12. Bası, İstanbul 1997, s. 291; **TOROSLU, Nevzat**: Ceza Hukuku Genel Kısım, 16. Bası, Ankara 2011, s. 468; **CENDEL, Nur - ZAFER, Hamide - ÇAKMUT, Özlem**: Türk Ceza Hukukuna Giriş, 7. Bası, İstanbul 2011, s. 757; **ZAFER, Hamide**: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, İstanbul 2011, s. 510; **GÖLCÜKLÜ, Feyyaz**: Ceza Hukuku Ders Notları, Ankara 1984, s. 172; **EREM, Faruk - DANIŞMAN, Ahmet - ARTUK, Mehmet Emin**: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Bası, Ankara 1997, s. 1016; **FEYZİ-OĞLU, Metin**: “*Yasama Dokunulmazlığı*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 1991-1992, S. 1-4, s. 32; **ÖZGEN, Eralp**: Ceza ve Ceza Muhakeme Hukuku Bilgisi, Eskişehir 1988, s. 100-101; **İÇEL, Kayıhan - SOKULLU AKINCI, Füsün - ÖZGENÇ, İzzet - SÖZÜER, Adem - MOLLAMAHMUTOĞLU, Fatih S. - ÜNVER, Yener**: Yaptırım Teorisi, İstanbul 2000, s. 378; **SOYASLAN, Doğan**: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Ankara 2005, s. 591; **ARTUK, Mehmet Emin - GÖKÇEN, Ahmet - YENİDÜNYA, A. Caner**: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, Ankara 2009, s. 1019 ve 1020; **DEMİRBAŞ, Timur**: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 6. Bası, Ankara 2009, s. 702; **TANER, Fahri Gökçen**: Ceza Hukukunda Zamaanaşımı, Ankara 2008, s. 146. Benzer nitelikte olan 1924 Anayasası'nın 17. maddesi bakımından aynı görüş için bkz. **KUNTER, Nurullah**: Ceza Hukukunda Zamaanaşımı (yayınlanmamış doçentlik tezi), İstanbul 1951, s. 131; **TANER, Tahir**: Ceza Hukuku Umumi Kısım, İstanbul 1953, s. 700.

² **TOROSLU**: s. 468; **ÖZGEN**: s. 101; **EREM-DANIŞMAN-ARTUK**: s. 1016; **ARTUK-GÖKÇEN-YENİDÜNYA**: s. 1020; **İÇEL-SOKULLU AKINCI-ÖZGENÇ-SÖZÜER-MOLLAMAHMUTOĞLU-ÜNVER**: s. 378; **SOYASLAN**: s. 591; **CENDEL-ZAFER-ÇAKMUT**: s. 757; **GÖLCÜKLÜ**: s. 172. 1924 Anayasası'nda yer alan benzer hüküm (17. madde) bakımından aynı görüş için bkz. **KUNTER**: s. 131; **TANER, Tahir**: s. 700.

Karşıt görüş ise hükmün ceza zamaanaşımının başlangıcını belirlediği yönündedir. 765 sayılı TCK'nın yürürlükte olduğu dönemde mevzuatta, Anayasa dışında ceza zamaanaşımının durmasını (veya başlangıcını) düzenleyen bir hüküm yoktu. Fakat öğretilerde hükümlünün başka bir cezadan dolayı ceza infaz kurumunda bulunmasının bir durma sebebi olarak kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmekteydi.³ O dönemde Türk hukukunda ceza zamaanaşımının durmasının kabul edilmediğini savunan yazarlar, Anayasa'nın 83/3. maddesini ceza zamaanaşımının başlangıcını belirleyen bir hüküm olarak nitelendirmişlerdir.⁴

Hükmün bir durma nedeni olduğunu savunan görüş, milletvekili seçilen kişinin bu sıfatı kazanmasından önce kesinleşen hükümler bakımından yerindedir. Zira hükmün verilmesiyle işlemeye başlayan ceza zamaanaşımı süresi, milletvekili bu sıfatı taşıdığı sürece duracak ve süre milletvekilliği sıfatının kaybedildiği günden itibaren yeniden başlayacaktır.⁵ Fakat bu görüş, milletvekili olan kişinin Anayasa'nın 83/2. fıkrasının⁶ 2. cümlesinde yer alan istisna dolayısıyla yargılanmasının mümkün olduğu ve sonuçta mahkûm olduğu hallerde ortaya çıkan durumu açıklayamamaktadır. Çünkü burada işleyen bir sürenin durması değil, hiç işlememiş bir sürenin işlemeye başlamaması söz konusudur.

Aslında bu tartışmanın temelinde, daha çok dava zamaanaşımı kurumu bakımından tartışılan, "başlangıçta durma" (suspension ab initio) kurumunun kabul edilip edilmeyeceği sorunu yatmaktadır. Fakat ceza zamaanaşımının işlemeye başlamadan durup duramayacağı hususu da tartışmalı olduğuna göre, dava zamaanaşımının durması hakkında söylenenler elbette ceza zamaanaşımının durması bakımından da geçerlidir.

Başlangıçta durma kurumunu kabul eden yazarlara göre zamaanaşımı süresinin durabilmesi için, işlemeye başlamasına gerek yoktur.⁷ Bu haller, durmanın bir türü olarak kabul edilmelidir.⁸ Karşıt görüş taraftarları ise, işlemeye başlamamış bir sürenin durduğunu söylemenin mantığa aykırı olduğunu ileri sürmekte ve bu

³ KUNTER: s. 131.

⁴ DÖNMEZER-ERMAN: s. 291; ÖNDER: s. 791. Bu görüşü, günümüzde de savunan yazarlar için bkz. ÖZBEK, Veli Özer - KANBUR, Nihat - DOĞAN, Koray - BACAĞIZ, Pınar - TEPE, İlker: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Ankara 2011, s. 698.

⁵ GÖLCÜKLÜ: s. 171.

⁶ Anayasa'nın 83/2. maddesi şu şekildedir: "Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, Meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasasının 14. maddesindeki durumlar bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili makam, durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmek zorundadır."

⁷ HARDOUIN-LE GOFF, Carole: L'oubli de l'infraction, Paris 2005, s. 640.

⁸ KUNTER: s. 77. KUNTER iki tür durma nedeni olduğunu belirtmiş ve bunlardan birinin henüz dava zamaanaşımı süresi işlemeye başlamadan, durdurucu halin zamaanaşımı süresinin işlemesine engel olması şeklinde ortaya çıktığını ifade etmiştir.

hallerde dava zamanaşımı süresinin başlangıcının ertelendiği⁹ veya dava zamanaşımının kanuni bir nedenle işlemeye başlamadığını¹⁰ savunmaktadırlar. Biz de, işlemeye başlamamış bir sürenin durmasının mümkün olmadığı düşüncesindeyiz. Bu nedenle Anayasa'nın 83/3. maddesinin ceza zamanaşımının başlangıcını belirleyen bir hüküm olduğu yönündeki görüşe, kişi milletvekili sıfatını taşıırken kesinleşen hükümler bakımından katılıyor fakat kavramın adlandırılması bakımından bu görüşten ayrılıyoruz.

Kanımızca gerek dava gerekse ceza zamanaşımının başlangıcı bazı hallerde şarta bağlanmaktadır. Bu hallerin ortak özelliği ve baskın niteliği, zamanaşımı süresinin başlangıcının belirlenmesi değil, her halde dava veya ceza zamanaşımının başlangıcının ayrı bir şartın gerçekleşmesine bağlanmış olması ve bu şartın gerçekleşmesiyle zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasıdır.¹¹ Ceza zamanaşımının bakımından bu halin örneği, milletvekilinin bu sıfatı taşıdığı süreçte kesinleşen hükümler bakımından ceza zamanaşımının işlemesinin milletvekilliği sıfatının sona ermesi şartına bağlanmasıdır.¹²

B. Dava Zamanaşımı Yönünden

Öğretide asıl tartışma Anayasa'nın 83/3. maddesinin dava zamanaşımı bakımından da geçerli olup olmadığı hususundadır.

Konuya ilişkin bir görüş milletvekilliği sıfatının kazanılmasının, ceza zamanaşımında olduğu gibi, dava zamanaşımını da durduracağı yönündedir.¹³ Aksi halde Anayasa'nın 83/3. maddesi uyarınca milletvekilinin yargılanması mümkün olmadığından, milletvekilliği sıfatı sürerken zamanaşımı süresi dolabilecektir. Bu görüşü savunan yazarlar; Anayasa koyucunun bunu amaçlamış olamayacağını, bu duru-

⁹ Fransız hukukunda daha çok bu kavram tercih edilmektedir. Bu haller kanundan kaynaklanabildiği gibi, bazı hallerde mahkemeler de dava zamanaşımı süresinin başlangıcını ertelemektedirler. Ayrıntılı bilgi için bkz. **HARDOUIN-LE GOFF**: s. 640; **STEFANI, Gaston - LEVASSEUR, George - BOULOC, Bernard**: Procédure pénale, 20. édition, Paris 2006, s. 173; **GUINCHARD Sergei - BUISSON Jacques**: Procédure pénale, 3. édition, Paris 2005, s. 610; **PRADEL, Jean**: Procédure pénale, 13. édition, Paris 2006, s. 213.

¹⁰ **ÖNDER**: Genel Hükümler, C. II-III, s. 791. **ÖNDER** söz konusu duruma örnek olarak Anayasa m. 83/3'te yer alan "TBMM üyesi hakkında, seçiminden önce verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır; üyelik süresince zamanaşımı işlemez" hükmünü göstermektedir. Biz hükümde yer alan "ceza hükmünün yerine getirilmesi" ifadesinin açık bir biçimde ceza zamanaşımını ifade ettiği düşüncesindeyiz.

¹¹ **TANER, Fahri Gökçen**: Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 78.

¹² **TANER, Fahri Gökçen**: Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 148. **DEMİRBAŞ** da bu görüşümüzü desteklemektedir. Bkz. **DEMİRBAŞ**: s. 702.

¹³ **HAFIZOĞULLARI, Zeki - ÖZEN, Muharrem**: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, Ankara 2011, s. 541; **ÖNDER**: s. 805; **DÖNMEZER-ERMAN**: s. 276; **CENDEL-ZAFER-ÇAKMUT**: s. 749; **KUNTER**: s. 87; **GÖKÇEN, Ahmet**: "Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı", Kamu Hukuku Arşivi, 2004 Mart, s. 45; **ARTUK-GÖKÇEN-YENİDÜNYA**: s. 1020; **ARSLAN, Çetin**: "Yasama Dokunulmazlığının Zamanaşımına Etkisi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2008, C. 57, S. 1, s. 67 ve 68.

mun madde metninin özensiz kaleme alınmasından kaynaklandığını ve hükmün dava zamanaşımını da kapsar şekilde yorumlanması gerektiğini savunmaktadırlar.¹⁴ Bu görüş uyarınca milletvekili hakkında dokunulmazlığın kaldırılması kararı verilirse, dava zamanaşımı işlemeye başlayacaktır.¹⁵

Karşıt görüş ise, söz konusu durma nedeninin ceza zamanaşımına özgü olduğu yönündedir. Bu görüşün dayanağı ceza zamanaşımını durduran bu nedenin 83. maddenin içinde ayrıca bir fıkra olarak düzenlenmesi ve “*üyelik süresince zamanaşımı işlemez*” ibaresinin başka bir cümlede değil, ceza hükmünün infazının ertelenmesinden bahseden cümleye noktalı virgülle bağlı olmasıdır.¹⁶ Bazı yazarlar ise bu konuda açıkça görüş belirtmemelerine karşın milletvekili hakkında dava zamanaşımının durması için TCK’nın 67/1. maddesi uyarınca TBMM Başkanlığı’na dokunulmazlığın kaldırılması için başvuru yapılmasını zorunlu görmekte-dirler.¹⁷ Kanımızca bu yazarların da Anayasa’nın 83/3. maddesinin ceza zamanaşımına özgü olduğunu düşündüklerini kabul etmek gerekir. Zira bu yazarlar Anayasa’nın 83/3. maddesinin dava zamanaşımına da ilişkin olduğunu düşünüyor olsalardı, zaten TCK’nın 67/1. maddesini zikretmeye ihtiyaç duymazlardı.¹⁸

Her ne kadar Anayasa’nın 83/3. maddesinde zamanaşımının türü konusunda bir belirleme yapılmamışsa da, madde metninde “*bir ceza hükmünün yerine getirilmesi*”nden bahsedildiğine göre, kastedilen ceza zamanaşımıdır. Son derece açık olan pozitif düzenlemenin düzeltici yorum yoluyla dava zamanaşımını da kapsar hale getirilmeye çalışılması, maddi ceza hukukuna ait ve dolayısıyla kanunilik ilkesine tabi olan zamanaşımı kurumu bakımından mümkün değildir.¹⁹ Bu nedenle, milletvekilliği sıfatının yalnızca ceza zamanaşımına özgü bir durma nedeni olduğu yönündeki görüşe taraftarız.

Milletvekili sıfatının kazanılması durumunda, Anayasa’nın 83/3. maddesi uyarınca dava zamanaşımının durmadığı kabul edildiğinde, milletvekillerine ilişkin davalarda dava zamanaşımını durdurmak için tek bir seçenek kalmaktadır. Bu ise, “Cumhuriyet savcılığının TBMM Başkanlığı’na başvurması sonucunda dava zamanaşımının durması”dır.

¹⁴ DÖNMEZER-ERMAN: C. III, s. 276; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT: s. 749; ARSLAN: s. 67.

¹⁵ CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT: s. 749; ÖNDER: s. 791.

¹⁶ FEYZİOĞLU: “*Yasama Dokunulmazlığı*”, s. 33.

¹⁷ Bu düşünceyi benimseyen yazarlar için bkz. DEMİRBAŞ: s. 690; SOYASLAN: s. 587; ÖZBEK-KANBUR- DOĞAN-BACAĞIZ-TEPE: s. 684; KOCA, Mahmut - ÜZÜLMEZ, İlhan: Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Ankara 2009, s. 609.

¹⁸ Anayasa’nın 83/3. maddesinin dava zamanaşımını da kapsadığını belirtmelerine rağmen, ilgili kı-sımda TCK’nın 67/1. maddesine de gönderme yapan yazarlar için bkz. ARTUK-GÖKCEN-YE-NİDÜNYA: s. 1003 ve 1020; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT: s. 748 ve 749.

¹⁹ FEYZİOĞLU: “*Yasama Dokunulmazlığı*”, s. 33; TANER, Fahri Gökçen: Ceza Hukukunda Za-manaşımı, s. 147.

III. TBMM BAŞKANLIĞI'NA DOKUNULMAZLIĞIN KALDIRILMASI İÇİN BAŞVURULMASI SONUCUNDA DAVA ZAMANAŞIMININ DURMASI

Cumhuriyet savcılığının TBMM Başkanlığı'na dokunulmazlığın kaldırılması için başvurması sonucunda dava zamanaşımının durmasının dayanağını TCK'nın 67/1. maddesi oluşturmaktadır. Bu hüküm uyarınca *"soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınmasına bağlı olduğu hallerde"* dava zamanaşımı durmaktadır. Bazı kanunlarda, özü itibariyle izne karşılık gelen çeşitli işlemleri ifade etmek için, mezuniyet ve karar terimleri de kullanılmaktadır. Tüm bu işlemlerin izin adı altında toplanmasının uygun olacağı yönündeki görüşe,²⁰ biz de katılmaktayız.

Türk öğretisinde TCK'nın 67/1. maddesinde yer alan bu durma nedeni için genellikle "izin ya da karar" ifadesi kullanılmakla yetinilmektedir.²¹ Oysa konu incelendiğinde görülecektir ki, dava zamanaşımının durmasına yol açan husus tek başına izin ya da karar değil, izin ya da karar alınması için ilgili makama başvuru yapılmasıdır.²² Başka bir deyişle durma, izin veya kararın verilme süreci boyunca söz konusu olmaktadır. Kararın alınması ise dava zamanaşımının durmasını sona erdirmekte ve yeniden işlemlerini sağlamaktadır. Konumuza dönersek, milletvekilleri bakımından dava zamanaşımının durmasına yol açan husus, dokunulmazlığın kaldırılması için karar alınması talebiyle TBMM Başkanlığı'na başvuru yapılmasıdır.²³ Söz konusu kararın alınmasıyla, dava zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlamaktadır.

765 sayılı TCK döneminde EREM-DANIŞMAN-ARTUK Anayasa hükmüyle TCK hükmü (765 sayılı TCK'da 107, 5237 sayılı TCK'da 67/1. madde) arasında bir uyumsuzluk olduğunu ve TCK'da yer alan hükmün kanun koyucunun iradesini daha iyi yansıttığını, dolayısıyla dava zamanaşımın karar alınmasına kadar duracağını ifade etmişlerdir.²⁴ Kanımızca burada bir uyumsuzluk yoktur, zira Anayasa hükmü yukarıda da ifade edildiği üzere yalnızca ceza zamanaşımına ilişkindir. Uyumsuzluğa yol açan husus, Anayasa'nın 83/3. maddesinin dava zamanaşımı da kapsayacak şekilde yorumlanmasıdır. Zira milletvekili seçilmekle dava zamanaşımı

²⁰ KUNTER: s. 81.

²¹ DEMİRBAŞ: s. 690; SOYASLAN: s. 587; ÖZBEK-KANBUR- DOĞAN-BACAĞIZ-TEPE: s. 684; KOCA-ÜZÜLMEZ: s. 608; ARTUK-GÖKÇEN-YENİDÜNYA: s. 1003 ve 1020; CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT: s. 748.

²² DÖNMEZER-ERMAN: s. 276; DEMİRBAŞ: s. 690; KOCA-ÜZÜLMEZ: s. 609; ARTUK-GÖKÇEN-YENİDÜNYA: s. 1003. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da, bir bürokratin yargılandığı bir davada dava zamanaşımının durması ve izin konusuna ilişkin olarak verdiği bir kararda, dava zamanaşımının durmasının başlangıcının izin istenilmesi için başvuru yapılması olduğunu ve dava zamanaşımının izin sürecinde duracağını ifade etmiştir. Bkz. YCGK E. 2006/4-38, K. 2006/94, T. 28.03.2006 (KBİBB, SGT: 28.12.2012).

²³ DEMİRBAŞ: s. 690; TANER, *Fabri Gökçen*: Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 85.

²⁴ EREM-DANIŞMAN-ARTUK: s. 1014 ve 1015.

zaten duruyorsa, zaten durmakta olan süreyi durdurmak için karar alınmasına herhalde gerek yoktur.

IV. YARGI İÇTİHATLARINDAKİ DURUM

Yargıtay'ın farklı daireleri tarafından verilen geçmiş tarihli kararlar incelendiğinde, kişinin milletvekili seçilmesiyle birlikte dava zamanaşımı süresinin duracağı görüşünün kabul gördüğü anlaşılmaktadır.²⁵ Danıştay'ın da aynı dönemde konuya ilişkin olarak verdiği kararların, Yargıtay'la aynı yönde olduğu görülmektedir.²⁶ Fakat Yargıtay 4. Ceza Dairesi'nin 28.09.2011 tarihinde verdiği bir karar,²⁷ söz konusu görüşte önemli bazı değişiklikler olduğunu ortaya koymaktadır. Karara göre;

"(...)Açıklanan yasal hükümler ve yargısal kararlar karşısında; soruşturma evresinde milletvekili seçilen şüpheli hakkında dava açılması için yeterli şüphe bulunduğu C.Savcısınca dokunulmazlığın kaldırılması için yazılan yazı tarihinden itibaren zamanaşımı duracak, ancak kamu davasının açılmasından sonra sanığın milletvekili seçilmesi durumunda, üst norm olan Anayasa'nın 83/2. maddesindeki "yargılanamaz" hükmü gereği, seçilme tarihinden itibaren dokunulmazlığın kaldırılmasına veya milletvekilliği görevinin sona ermesine kadar zamanaşımının durduğu kabul edilecektir. (...)"

Kararın aktardığımız ilk kısmını yerinde bulmamıza karşın, *"(...)üst norm olan Anayasa'nın 83/2. maddesindeki "yargılanamaz" hükmü gereği, seçilme tarihinden itibaren dokunulmazlığın kaldırılmasına veya milletvekilliği görevinin sona ermesine kadar zamanaşımının durduğu kabul edilecektir. (...)"* şeklindeki ikinci kısmına katılmıyoruz. Zira benimsediğimiz görüş uyarınca milletvekili seçilmek, dava zamanaşımını kendiliğinden durdurmamaktadır.

Aslında söz konusu karara hakim olan yaklaşımın ipuçlarını, 4. Ceza Dairesi tarafından da atıf yapılan, Yargıtay Ceza Kurulu'nun 2006 yılında verdiği 200 sayılı kararda²⁸ bulmak mümkündür. Görevi kötüye kullanma isnadıyla bir kamu kurumunun müsteşarının yargılandığı davaya ilişkin olarak verdiği kararda Genel Kurul, Bakanlıkta görevli olan bürokratların aslen amirleri olan ve yasama doku-

²⁵ Yar. 2. CD, E. 1997/14100, K. 1997/13205, T. 14.10.1997 (www.kazanci.com.tr, SGT: 16.01.2013); Yar. 11. CD, E/K. 9345/8295, T. 23.10.2002 (**BAKICI, Sedat**: 5237 sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Ankara 2007, s. 1307 ve 1308); Yar. 9. CD, E/K. 6912/243, T. 30.01.2006 (bkz. **YALVAÇ, Gürsel**: Karşılaştırmalı Gerekeçli İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Ankara 2006, s. 541); Yar. 9. CD, E. 2006/6936, K. 2006/396, T. 31.01.2006 (bkz. **PARLAR, Ali - HATİPOĞLU, Muzaffer**: 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, Ankara 2007, s. 585). Aynı görüş için bkz. **ARSLAN**: s. 65.

²⁶ Dan, 2. D, E. 2002/1232, K. 2003/31, T. 15.1.2003; Dan, 1. D, E. 2002/1232, K. 2003/31, T. 15.1.2003. (www.kazanci.com.tr, SGT: 16.01.2013)

²⁷ Yar. 4. CD, E. 2011/10831, K. 2011/16620, T. 28.9.2011. (www.kazanci.com.tr, SGT: 16.01.2013)

²⁸ YCGK, E. 2006/4-157, K. 2006/200, T. 26.9.2006. (www.kazanci.com.tr, SGT: 16.01.2013)

nulmazlığından faydalanan Bakan'ın talimatlarını yerine getirdiklerine işaret ederek şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bakanların, ceza yargılaması yönünden siyasi dokunulmazlıktan yararlanmalarının verdiği cesaret ve buyuruculuk yetkisiyle yasaya veya mahkeme kararlarına aykırı dahi olsa bir takım işlemleri, müsteşarlar ve diğer alt görevlerde bulunan kişilere yaptırımları nedeniyle, somut olayda da olduğu gibi, müsteşarlar adeta Bakan nam ve hesabına yargılanan kişiler konumuna gelmektedir. Sonuçta bu kimselerin mahkumiyetleri, Bakanlardan kaynaklanan yasaya aykırı işlemler yönünden, caydırıcılıktan uzak ve adaletsiz bir durum yaratmaktadır.

Bu adaletsizliğin giderilebilmesi bakımından, dokunulmazlıktan yararlanan siyasi sorumlular hakkında da suç tarihi ve uygulanacak yasa nazara alınmak suretiyle gerek 765 sayılı TCY'nın 107. maddesi gerekse 5237 sayılı TCY'nın 67. maddesi uyarınca, merciinden karar talep edilerek, işlemeye başlayan dava zamanaşımını durdurulmalıdır. Böylece, kendilerine dokunulmazlık sağlayan siyasi kimlikleri yöntemince sona erdirildiğinde haklarında kamu davası açılmasının yolu açılıp, hukuka aykırı bu ayrıcalıktan yararlanma cesareti ortadan kalkacaktır.”

V. MİLLETVEKİLİ SEÇİLMENİN DAVA VE CEZA ZAMANAŞIMINI DURDURAN BİR NEDEN OLMASININ YERİNDELİĞİ

Görüldüğü üzere milletvekili seçilmenin ceza zamanaşımını durduran bir neden olduğu son derece açıktır ve konuya ilişkin asıl tartışma milletvekili seçilmenin dava zamanaşımını kendiliğinden durdurmasının gerekli olup olmadığı hususundadır.

Dava zamanaşımını durduran nedenler, kamu davasının yürümesinin mümkün olmadığı hallerde, dava zamanaşımı süresinin işlemini ve kanunun kendi içerisinde çalışmasını önlemektedir. Zira kanun, bir yandan kamu davasının yürütülmesinin olanaksız olduğunu, öte yandan ise dava zamanaşımının işlediğini kabul etseydi, bu durum devletin cezalandırma yetkisinin kullanılmadan ortadan kalkması anlamına gelebilirdi. Ceza zamanaşımını durduran nedenler bakımından ise aynı durum, cezalandırma yetkisinin bir görünümü olan cezayı infaz etme yetkisi bakımından söz konusu olmaktadır. Bazı engel nedenlerden dolayı cezayı infaz etme yetkisinin kullanılmasının mümkün olmaması, ceza zamanaşımının işlemini de önlemektedir.²⁹

Bu bilgiler ışığında milletvekili seçilmenin dava ve ceza zamanaşımına etkisini

²⁹ Ceza hukukunda dava ve ceza zamanaşımını durduran ve kesen nedenlerinin varlık sebebi (mantığı, “ratio” su hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **TANER, Fahri Gökçen**: “TCK'nın 5. Maddesinin Yürürlüğe Girmesi Karşısında TCK Dışındaki Kanunlarda Yer Alan Dava ve Ceza Zamanaşımını Durduran Nedenlerin Yürürlük Durumu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, s. Y. 2009, S. 83, 143-145.

değerlendirmek için her iki kurumun, muhakeme ve infaz engeli olan yasama dokunulmazlığı ile ilişkisinin ayrı ayrı incelenmesi gereklidir.

A. İnfaz Engeli Olan Yasama Dokunulmazlığı ve Ceza Zamaşımı

İnfaz engeli olan yasama dokunulmazlığının,³⁰ ceza zamaşımını durdurması yönünden bu noktada bir sorun yoktur. Zira Anayasa'nın 83/3. maddesinde düzenlenen infaz engeli olan yasama dokunulmazlığı uyarınca, milletvekilleri hakkında seçimden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi üyelik sıfatının sona ermesine bırakılmaktadır. Bu noktada devletin cezayı infaz etme yetkisinin kullanılmasını yasaklayan kanun koyucu, bu duruma ceza zamaşımının durması sonucunu bağlamıştır. Dolayısıyla yapılan, zamaşımı teorisi bakımından son derece isabetlidir.

B. Muhakeme Engeli Olan Yasama Dokunulmazlığı ve Dava Zamaşımı

Anayasa'nın 83/2. maddesi “Seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz.” şeklindedir. Konu muhakeme engeli olan yasama dokunulmazlığı ve dava zamaşımı olduğunda ise, cevap milletvekili sıfatının hangi hallerde kamu davasının yürütülmesine engel olduğu sorusunda saklıdır. Bu sorunun cevabı ise Anayasa'nın 83/2. maddesinde yasama dokunulmazlığı kapsamında yer alan “yargılanamaz” ifadesine verilen anlama bağlıdır.

Öğretide bazı yazarlar söz konusu ifadenin kamu davası açmaya engel olduğu düşüncesindedirler.³¹ Bizim de katıldığımız karşıt görüş uyarınca ise soruşturma yapılması ve kamu davası açılması mümkündür.³² Zira “yargılanamaz” ifadesinden anlaşılması gereken Yargıtay da dahil olmak üzere hiçbir yargılama makamı tarafından yargılama yapılamamasıdır.³³ Yasama dokunulmazlığının amacının, yürütme organı tarafından tahrik edilebilecek keyfi ceza soruşturmalarıyla, milletvekilinin

³⁰ İnfaz engeli olan dokunulmazlık hakkında daha fazla bilgi için bkz. **DEMİRBAŞ:** s. 150; **EREM-DANIŞMAN-ARTUK:** s. 178; **FEYZİOĞLU, Metin:** “Yasama Dokunulmazlığı Üzerine Düşünceler”, Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı içinde, İstanbul 2004, s. 400 ve 401.

³¹ **HAFIZOĞULLARI-ÖZEN:** s. 50.

³² **KUNTER, Nurullah - YENİSEY, Feridun - NUHOĞLU, Ayşe:** Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2006, s. 95; **FEYZİOĞLU:** “Yasama Dokunulmazlığı Üzerine Düşünceler”, s. 402; **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT:** s. 133; **KOCA-ÜZÜLMEZ:** s. 98; **ARSLAN:** s. 50; **ÖZTÜRK, Bahri - TEZCAN, Durmuş - ERDEM, Mustafa Ruhan - SİRMA, Özge - SAYGILAR, Yase-min - ALAN, Esra:** Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, Ankara 2010, s. 75; **ÖZBEK, Veli Özer - KANBUR, Nihat - DOĞAN, Koray - BACAKSIZ, Pınar - TEPE, İlker:** Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, Ankara 2012, s. 147; **ŞAHİN, Cumhuri:** Ceza Muhakemesi Hukuku I, Ankara 2007, s. 60; **ZAFER:** s. 104.

³³ **KUNTER-YENİSEY-NUHOĞLU:** s. 94 ve 95.

meclis faaliyetlerinden uzak bırakılmasını önlemek olduğu³⁴ düşünüldüğünde, soruşturma yapılması ve kamu davasının açılmasının bu tür bir etki yaratmayacağı açıktır. Bu nedenle Anayasa'nın 83/2. maddesinde sayılan (tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz) dışında kalan muhakeme işlemlerinin yapılması için TBMM'nin iznine veya kararına gerek yoktur, bu işlemlerin yapılması gerekir.³⁵ Fakat yapılması mümkün olan işlemler dolayısıyla dahi olsa, milletvekili hakkında zorlama (tazyik) tedbirine başvurulamaz.³⁶

Ayrıca iddianamenin düzenlenmesi dava zamanaşımını kesici etkiye sahip olduğundan, muhakemenin önemli bir aşamasına tekabül etmektedir. Mevcut uygulamada, kamu davası açılmadığından ve dolayısıyla iddianame düzenlenmediğinden,³⁷ dava zamanaşımı bu nedenle kesilmemektedir. Hatta belirli bir süreye bağlı olan davaların mutlaka açılması gerekir.³⁸ Bu nedenle kamu davasını açarak dava zamanaşımını kesmek ve ardından yeniden işlemeye başlayan süre içinde TBMM Başkanlığı'na başvurularak dava zamanaşımını durdurmak şeklinde bir uygulamanın benimsenmesi çok daha uygun olacaktır.

Milletvekili hakkında soruşturma yapılmasının başka yararları da vardır. Soruşturma tam olarak yapıldıktan ve kamu davası açıldıktan sonra, milletvekili hakkındaki dosyanın ayrılarak TBMM Başkanlığı'na gönderilmesi, TBMM'nin milletvekilinin dokunulmazlığı hakkında daha sağlıklı karar vermesini sağlayacaktır.³⁹ Böyle bir uygulama, eğer varsa yargılanmalarına devam edilecek olan suç ortaklarının durumu ve milletvekili ile aralarındaki ilişkilerin daha net bir şekilde ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Milletvekili Cumhuriyet savcılığı tarafından ifade vermek için çağrılmalı, gerekli tüm muhakeme işlemleri yapılarak soruşturma evresi tamamlanmalıdır.⁴⁰ Bilindiği üzere dokunulmazlık dolayısıyla milletvekili hakkında yapılması mümkün olmayan işlem CMK'nın 2/1-h maddesi uyarınca, sanığın hakim veya mahkeme tarafından "sorguya çekilmesi"dir. Dolayısıyla CMK'nın 2/1-g maddesi uyarınca kolluk görevlileri veya savcılık tarafından yapılan "ifade alma" işlemi bu kapsamda değildir. 1982 Anayasası yapıldığı dönemde yürürlükte olan CMUK'da

³⁴ **TEZİÇ, Erdoğan:** Anayasa Hukuku, 13. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2009, s. 397; **ÖZBUDUN, Ergun:** Türk Anayasa Hukuku, 11. Bası, Ankara 2010, s. 295; **GÖZLER, Kemal:** "Yasama Dokunulmazlığı (Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi)", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 56 (2001), S. 3, s. 71-101; **TANÖR, Bülent - YÜZBAŞIOĞLU, Necmi:** 1982 Anayasası'na göre Türk Anayasa Hukuku, 9. Bası, İstanbul 2009, s. 233.

³⁵ **GÖLCÜKLÜ:** s. 56; **FEYZİOĞLU:** "Yasama Dokunulmazlığı Üzerine Düşünceler", s. 402; **TEZİÇ:** s. 400 ve 401; **TANÖR-YÜZBAŞIOĞLU:** s. 235; **ZAFER:** s. 104.

³⁶ **GÖLCÜKLÜ:** s. 56; **FEYZİOĞLU:** "Yasama Dokunulmazlığı Üzerine Düşünceler", s. 402; **TEZİÇ:** s. 401; **TANÖR-YÜZBAŞIOĞLU:** s. 235.

³⁷ TCK'nın 67/2-c maddesinde yer alan bu ifadenin doğrusu kamu davasının açılması olmalıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **TANER, Fahri Gökçen:** Ceza Hukukunda Zamanaşımı, s. 110 ve 111.

³⁸ **KUNTER-YENİSEY-NUHOĞLU:** s. 95; **CENTEL-ZAFER-ÇAKMUT:** s. 133.

³⁹ **TEZİÇ:** s. 400.

⁴⁰ **TEZİÇ:** s. 401.

da, aynı ayırım vardı.⁴¹ Bu nedenle Anayasa'nın 83/2. maddesindeki "sorguya çekme yasağı" hakim veya mahkeme tarafından sorguya çekme yasağı şeklinde anlaşılmaya devam edilmelidir. Milletvekili Cumhuriyet savcılığına ifade vermek için gelmezse elbette zorla getirilemeyecektir ama böylelikle en azından soruşturma dosyasının tamamlanması için gerekli çaba gösterilmiş olacaktır.

Öğretide, geçmişten beri süregelen yargı uygulamasının, milletvekili hakkında soruşturma yapılması ve kamu davası açılması için TBMM'nin kararına ihtiyaç olduğu yönünde olduğu ifade edilmektedir.⁴² 2009 tarihli bir Yargıtay kararından bu uygulamanın halen aynı şekilde sürdüğü anlaşılmaktadır.⁴³ Danıştay içtihadı da aynı yöndedir.⁴⁴

⁴¹ 1412 sayılı mülga CMUK'nın 135/1. maddesi şu şekildeydi: "Zabıta amir ve memurları ile Cumhuriyet Savcısı tarafından ifade almada ve hâkim tarafından sorguya çekilmeye aşağıdaki hususlara uyulur"

⁴² **FEYZİOĞLU:** "Yasama Dokunulmazlığı Üzerine Düşünceler, s. 402.

⁴³ Yerel mahkemelerin uygulamasının aynı olduğu Yargıtay'ın daha önce milletvekili dokunulmazlığı nedeniyle yargılanamayan ve ardından Cumhurbaşkanı seçilen Abdullah GÜL hakkında verdiği kararda da görülmektedir. Zira kanun yararına bozma istemiyle önüne gelen söz konusu olayda, 11. Ceza Dairesi Abdullah GÜL'ün milletvekili olduğu dönemde hakkında soruşturma yapılmasının TBMM'nin kararına bağlı olduğu şeklindeki görüşünü şu şekilde ortaya koymuştur:

"(...)Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 14.9.1998 gün ve Basın Hz. 1998/1080 Sayılı ayırma kararı ile milletvekilliği devam eden sanıklar haklarındaki evrakı tefrik ederek, dönemin Kayseri Milletvekili olan Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ile ilgili evrakın Basın Hz. 1998/1160 Sayılı hazırlık sırasına kaydedilmesine karar vermiş, dava tarihi itibarıyla milletvekili olmayan bir kısım sanıklar hakkındaki 14.9.1998 tarihli iddianamesi ile özel evrakta sahtecilik ve 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na aykırılık suçlarından mülga 765 Sayılı T.C.K'nın 346. maddesi yollanmasıyla aynı Kanununun 64/1, 345, 80 ve 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun 113. maddeleri uyarınca cezalandırılmaları istemiyle kamu davası açmıştır.

Kayseri eski Milletvekili olan Cumhurbaşkanı Abdullah Gül hakkında bu şekilde tefrik edilerek, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Basın Hz. 1998/1160 Sayılı hazırlık sırasına kaydedilen evrak ile ilgili olarak soruşturma yapılabilmesi, Anayasasının 83/2. maddesi uyarınca TBMM'nin bu yolda karar almasına bağlı olduğundan, bu amaçla hazırlanan 14.9.1998 tarihli fezleke, TBMM Başkanlığı'na sunulmak üzere Adalet Bakanlığı'na gönderilmiş, Adalet Bakanlığı da 24.9.1998 gün ve 23262 Sayılı yazısı ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 83. maddesi uyarınca "yasama dokunulmazlığının" kaldırılıp, kaldırılmaması hususunun değerlendirilmesi açısından gönderildiği Başbakanlık Makamına 25.9.1998 gün ve 17475 Sayılı yazısı ile TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Bu şekilde TBMM'ye gönderilen soruşturma evrakı, Kayseri eski Milletvekili Abdullah Gül'ün TBMM Genel Kurulunun 28.8.2007 tarihli 6. birleşiminde Cumhurbaşkanı seçilmesi nedeniyle, TBMM Başkanlığı'nın 4.9.2007 gün ve 336-1142 Sayılı yazısı ile Başbakanlık Makamına iade olunmuş, Başbakanlık Makamı da anılan evrakı 4.3.2008 gün ve 2672 Sayılı yazısı ile Adalet Bakanlığı'na iletmiş, Adalet Bakanlığı da 9.5.2008 gün ve 27084 Sayılı yazısı ile evrakı Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na göndermiştir..." Yar. 11. CD, E. 2009/16787, K. 2010/7000, T. 14.6.2010. (www.kazanci.com.tr, SGT: 16.01.2013)

⁴⁴ Dan, 1. D, E. 2002/1232, K. 2003/31, T. 15.1.2003; Dan, 1. D, E. 2011/615, K. 2011/1610, T. 24.10.2011 (www.kazanci.com.tr, SGT: 16.01.2013). Künyesi verilen 2011 tarihli kararda Danıştay 1. Dairesi, hakkında belediye başkanı iken soruşturma açıldıktan sonra milletvekili seçilen kişinin milletvekili sıfatını taşıırken Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun kapsamında yapılacak ön inceleme kapsamında idare tarafından ifadesinin alınmasına

VI. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yaptığımız incelemenin ardından ortaya çıkan ilk sonuç Anayasa'nın 83/3. maddesinin yalnızca ceza zamaşımıyla ilgili olduğudur. Söz konusu hükmü dava zamaşımını da kapsayacak şekilde yorumlamaya çalışmak, kanımızca faydadan çok uyumsuzluğa yol açacaktır.

Milletvekili seçilmenin dava zamaşımını durdurması bakımından ise iki ayrı sistem düşünülebilir. İlk olasılık ceza zamaşımında olduğu gibi milletvekili sıfatının dava zamaşımını kendiliğinden durduracağıın, anayasal bir hüküm olarak düzenlenmesidir.

İkinci olasılık ise mevcut olan düzenlemenin korunmasıdır. Eğer bu yapılacaksa, milletvekili hakkında soruşturma yapılması ve kamu davası açılması için TBMM'nin dokunulmazlığı kaldırması gerektiği şeklindeki hatalı uygulamaya son verilmelidir. Çünkü ortaya çıkan ve kamuoyunda tepki çeken durumun kaynağında kanımızca bu yanlış değerlendirme yatmaktadır. Görüldüğü üzere Anayasa'nın 83/2. maddesi yalnızca yargılama yapılmasını yasaklamaktadır. Bu nedenle milletvekili hakkında soruşturma yapılmalı, iddianame düzenlenerek dava zamaşımı süresi kesilmeli, kamu davası açıldıktan sonra ise dokunulmazlığın kaldırılması talebiyle TBMM Başkanlığı'na başvurularak kesilmenin ardından işlemeye başlayan dava zamaşımı süresi durdurulmalıdır. Bu işlemlerin hiçbiri milletvekilinin yasama çalışmalarına katılmasına engel teşkil etmeyeceğinden, yasama dokunulmazlığı bu noktada sorun teşkil etmemektedir.

Var olan düzenlemenin altında yatan mantık kavrandığı ve amaca uygun yorum yapıldığı takdirde, kanımızca, mevcut düzenleme yeterlidir. Eğer belirtilen esaslara uyulmayacak ve milletvekili hakkında soruşturma yapılması ve kamu davası açılması için dokunulmazlığın kaldırılması gerektiği şeklindeki uygulama sürdürülecekse, o zaman çare Anayasa'nın 83/3. maddesini dava zamaşımını kapsayacak şekilde değiştirmek olabilir. Yapılan seçim bu olarsa, eldeki imkanlarla sorunu çözmek varken, çözümün neden sorun haline getirildiği de sorgulanmalıdır.

---

engel bulunmadığına karar vermiştir. Söz konusu kararın sonuç kısmı isabetli olmasına karşın gerekçe kısmında yer alan *“Böylece, yetkili merci tarafından hakkında soruşturma izni verilen ancak Anayasanın 83. maddesi uyarınca yasama dokunulmazlığı bulunan kişiler Cumhuriyet başsavcılıklarınca soruşturma yapılabilmesi ve ifade alınabilmesi ancak yasama dokunulmazlığının TBMM’ce kaldırılmasına bağlıdır”* ifadeleri yerinde değildir.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, Çetin**, “*Yasama Dokunulmazlığının Zamanaşımına Etkisi*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2008, C. 57, S. 1, s. 35-93.
- ARTUK, Mehmet Emin - GÖKCEN, Ahmet - YENİDÜNYA, A. Caner**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, Ankara 2009.
- BAKICI, Sedat**, 5237 sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Ankara 2007.
- DÖNMEZER, Sulhi - ERMAN, Sahir**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C. III , 12. Bası, İstanbul 1997.
- EREM, Faruk - DANIŞMAN, Ahmet - ARTUK, Mehmet Emin**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Bası, Ankara 1997.
- FEYZİOĞLU, Metin**, “*Yasama Dokunulmazlığı Üzerine Düşünceler*”, Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı içinde, İstanbul 2004, s. 397-428.
- FEYZİOĞLU, Metin**, “*Yasama Dokunulmazlığı*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 1991-1992, S. 1-4, s. 21-45.
- GÖKCEN, Ahmet**, “*Türk Ceza Hukukunda Zamanaşımı*”, Kamu Hukuku Arşivi, 2004 Mart, s. 19-50.
- GÖLCÜKLÜ, Feyyaz**, Ceza Hukuku Ders Notları, Ankara 1984.
- GÖZLER, Kemal**, “*Yasama Dokunulmazlığı (Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi)*”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 56 (2001), S. 3.
- GUINCHARD Sergei - BUISSON Jacques**, Procédure pénale, 3. édition, Paris 2005.
- HARDOUIN-LE GOFF, Carole**, L’oubli de l’infraction, Paris 2005.
- İÇEL, Kayıhan - SOKULLU AKINCI, Füsun -ÖZGENÇ, İzzet - SÖZÜER, Adem - MOLLAMAHMUTOĞLU, Fatih S. - ÜNVER, Yener**, Yaptırım Teorisi, İstanbul 2000.
- KOCA, Mahmut – ÜZÜLMEZ, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Ankara 2009.
- KUNTER, Nurullah**, Ceza Hukukunda Zamanaşımı (yayınlanmamış doçentlik tezi), İstanbul 1951.
- MALKOÇ, İsmail**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu, Ankara 2002.
- ÖNDER, Ayhan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, C. II-III, İstanbul 1992.
- ÖZBEK, Veli Özer - KANBUR, Nihat - DOĞAN, Koray - BACAKSIZ, Pınar - TEPE, İlker**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Ankara 2011.
- ÖZBEK, Veli Özer - KANBUR, Nihat - DOĞAN, Koray - BACAKSIZ, Pınar - TEPE, İlker**, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, Ankara 2012.

- ÖZBUDUN, Ergun**, Türk Anayasa Hukuku, 11. Bası, Ankara 2010.
- ÖZGEN, Eralp**, Ceza ve Ceza Muhakeme Hukuku Bilgisi, Eskişehir 1988.
- ÖZTÜRK, Bahri - TEZCAN, Durmuş - ERDEM, Mustafa Ruhan – SIRMA, Özge - SAYGILAR, Yasemin - ALAN, Esra**, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, Ankara 2010.
- PARLAR, Ali – HATİPOĞLU, Muzaffer**, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, Ankara 2007.
- PRADEL, Jean**, Procédure pénale, 13. édition, Paris 2006.
- SOYASLAN, Doğan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Ankara 2005.
- STEFANI, Gaston - LEVASSEUR, George -BOULOC, Bernard**, Procédure pénale, 20. édition, Paris 2006.
- ŞAHİN, Cumhur**, Ceza Muhakemesi Hukuku I, Ankara 2007.
- TANER, Fahri Gökçen**, Ceza Hukukunda Zamanaşımı, Ankara 2008.
- TANER, Fahri Gökçen**, “*TCK’nın 5. Maddesinin Yürürlüğe Girmesi Karşısında TCK Dışındaki Kanunlarda Yer Alan Dava ve Ceza Zamanaşımını Durduran Nedenlerin Yürürlük Durumu*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 2009, S. 83, s. 137-154.
- TANER, Tahir**, Ceza Hukuku Umumi Kısım, İstanbul 1953.
- TANÖR, Bülent - YÜZBAŞIOĞLU, Necmi**: 1982 Anayasası’na göre Türk Anayasa Hukuku, 9. Bası, İstanbul 2009.
- TEZİÇ, Erdoğan**, Anayasa Hukuku, 13. Bası, İstanbul 2009.
- TOROSLU, Nevzat**, Ceza Hukuku Genel Kısım, 16. Bası, Ankara 2011.
- YALVAÇ, Gürsel**, Karşılaştırmalı Gerekçeli İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Ankara 2006.
- ZAFER, Hamide**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, İstanbul 2011.